

УДК 37.014.24

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: СЛОВАЦЬКИЙ ДОСВІД

Р. Л. Гавриш

В есе осмислено словацький євроінтеграційний досвід реформування середньої освіти, вдосконалення матеріально-технічної бази шкіл, вибору пріоритетів в організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: профільна школа, білінгвальна гімназія, шкільний клуб, європейська мобільність.

Гавриш Р.Л. Европейские перспективы украинской школы: словацкий опыт

В эссе осмыслен словацкий евроинтеграционный опыт реформирования среднего образования, совершенствования материально-технической базы школ, выбора приоритетов в организации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: профильная школа, билингвальная гимназия, школьный клуб, европейская мобильность.

Gavrysh R. L. European Prospective of Ukrainian School: Slovak Experience

Author of this essay tells about experience of Slovakia integration into Europe. It concerns reformation of secondary education, renovation schools' facilities and technical resources, setting priorities in organization of educational process.

Keywords: subject oriented instruction, bilingual gymnasium, school club, European mobility.

У 2014 р. мені пощастило стати учасницею словацько-українського проекту «Європа в школі-2», що здійснюється громадською освітньою організацією «Центр європейської політики» (м. Братислава, Словацька Республіка) за сприяння Агенції розвитку міжнародної співпраці Slovak Aid словацького уряду. Метою проекту є підготовка тренерів із питань європейської інтеграції та розбудови громадянського суспільства.

Перебуваючи за кордоном, я мала змогу відвідати декілька словацьких навчальних закладів (основну школу в м. Тренчанське Теплице, старшу профільну школу в Тренчині, білінгвальну гімназію у Банській Бистриці), ознайомитися з їх матеріальною базою, поспілкуватися зі словацькими педагогами та зрозуміти, на що спрямовані зусилля учнів, батьків, педагогічного колективу, громади, суспільства. І весь час мене не полишала думка

про те, що зміни, які б ми хотіли побачити в Україні, починаються зі змін у школі.

Маю переконання: усе, що нас не задовольняє, хвилює, дратує в шкільній політиці та практиці (фінансування, кваліфікація педагогів, зміст навчальних програм, ставлення батьків до школи тощо), є корінням проблем українського суспільства. Змінивши українську школу, ми врятуємо Україну, здолаємо будь-які перешкоди на шляху цивілізаційного розвитку, зможемо покращити якість нашого життя.

Отже, роздуми про побачене, почуте та відчуте у Словаччині порівняно з українськими реаліями.

Школа в м. Тренчанське Теплице¹. Українську делегацію освітян гостинно зустрічають директор і завідувачка. Усе просто, без президіуму, представників влади, інших уповноважених осіб. Наше перебування в школі відбувається природ-

¹ Місто Тренчанське Теплице розташоване за 120 км від Братислави, округ Тренчин, північно-західна частина Словаччини. Має населення близько 4,5 тис. мешканців. У школі міста навчається 214 учнів із першого по дев'ятий класи.

но, не порушує звичайного розкладу дня. Немає спеціальних приготувань, окремих заходів чи концертів учнів.

Словацькі колеги говорять насамперед про участь школи в освітніх проєктах Європейського Союзу, про свої найвагомші досягнення й успіхи, які однозначно пов'язують із європейськими інтеграційними процесами. Зрозуміло, що нам хочуть показати школу у маленькому словацько-

Школа в м. Тренчанське Теплице в Словаччині

керівники українських шкіл не віддавали перевагу дорогим стендам, виготовленим на замовлення і «на віки».

Фойє школи прикрашає яскрава мозаїчно-керамічна картина, на якій зображено дівчину на тлі місцевого краєвиду. Зупиняємося біля великого за розміром портрета-аплікації відомого у всьому світі педагога, котрий має, як з'ясувалося, і словацьке коріння, – Яна Амоса Коменського.

Шкільний хол

му містечку, яка стала справжнім європейським навчальним закладом.

Фінансування. Школа відзначила своє 30-річчя. Коштом ЄС і місцевого бюджету (не за гроші батьків!) зроблено гарний ремонт. У країнах ЄС діють економічно обґрунтовані норми забезпечення державних стандартів освіти, при цьому фінансуються не навчальні заклади, а «освітній кошик» кожного учня. Загальна тенденція європейської освітньої політики полягає у збільшенні автономії закладів, делегуванні школам ширших повноважень щодо прийняття рішень про розподіл коштів. Немає планових перевірок шкіл правоохоронними та контролюючими органами (прокуратура, фінансова інспекція). Школи працюють у правовому полі та відповідають перед законом. Ці засади, безумовно, заслуговують на увагу.

Интер'єр. Ми простуємо поверхами, коридорами, просторими світлими холами. Ідуть уроки. Порожньо й тихо. Немає чергових на кожному кроці, хоча в школі іноземна делегація. На вікнах багато квітів у горщиках. Помічаємо настільний теніс для гри на перервах і в позаурочний час. Малюнки дітей на прищипках, чарівна жирафа з величезною шиєю на стіні вздовж центральних сходів, просто оформлені стенди та фото, що легко замінити на інші, без формальних текстів, переважно зроблені власноруч. Хотілося, щоб

Усі захоплено фотографують.

Матеріальна база. Нам показують керамічну майстерню – предмет гордості школи. Закупити дуже дороге обладнання, зокрема піч для обпалення глини, вдалося завдяки перемозі у європейському проєкті. Заходимо у майстерню. Посередині стоїть великий квадратний стіл, на якому висихають недавно зроблені баранчики, будиночки, підковки. Нам розповідають про зацікавленість творчістю й активність у цій діяльності не лише учнів, а й дорослих, учителів, батьків, мешканців, які мають змогу один день на тиждень творити у майстерні разом із дітьми.

Далі оглядаємо шкільний басейн. Не припиняємо дивуватися. Надсучасна споруда. Суперобладнання. Глибина до 1,20 м. Плаванням займаються учні і початкової, і основної шкіл. Далі нам показують шкільний стадіон багатофункціонального призначення, побудований у вигляді амфітеатру, де можуть проводитися уроки фізичного виховання, спортивні змагання, концерти й театральні вистави. Потім ідемо у новий комп'ютерний клас. Нам пояснюють, що школа виграла черговий конкурс на європейський грант, і відтепер учителі всього регіону підвищують кваліфікацію на її базі. А у міжкурсовий період комп'ютерний клас використовується для навчання школярів.

Учні. Заходимо у початкові класи, бачи-

мо спочатку обличчя щасливих дітей. Учні повертаються до нас, посміхаються, вітаються, махають руками. Уже потім звертаємо увагу на оформлення аудиторії, дошку білого кольору, наявність інтерактивної дошки і проектора, незвично довгі парти, мабуть, для зручності, аби забезпечити особистий простір дитини. Поведінка школярів свідчить про внутрішню свободу, її відчуваєш, її неможливо штучно продемонструвати. Згадалося недавнє перебування в одній із полтавських шкіл і команди вчительки, коли ми переступили поріг аудиторії. Першокласники відповідно до вказівок педагога поклали руки на столи, кілька хвилин залишалися нерухомими, і

Урок у початковій школі

складалося враження, що взагалі перестали дихати...

Шкільні клуби. Двері закладу відкриті з 6 до 17-ї год. Це обумовлено режимом роботи батьків. У позаурочний час діти перебувають у «шкільних клубах» за інтересами під доглядом вихователів. Після занять діти відпочивають, займаються спортом, танцями, музикою, малюванням, ліпленням. Домашнє завдання учні виконують вдома, бо так побажали батьки. «Шкільні клуби» – краща назва і цікавий формат порівняно з «групою продовженого дня».

Узимку діти тиждень навчаються в Татрах кататися з гір на лижах. Для дев'ятикласників організовано спеціальний гурток, де викладають основи етикету та вчать бальних танців. Більшість гуртків мають мистецьке або спортивне спрямування. Колега із Закарпаття розповідає, що під час інспектування однієї з ужгородських шкіл педагоги рекламували роботу гуртка «Веселий математик». Насправді з'ясувалося, що гуртківці так само, як на уроках математики, розв'язують приклади й задачі, при

цьому участю в шкільних олімпіадах та інших математичних змаганнях, уже не кажучи про досягнення та перемоги, похвалитися не можуть. Коли запитали, чому гурток називається «Веселий математик», вчителька перепитала: «Ви вважаєте, що назва «Юний математик» краща?». Як мовиться, без коментарів.

Ефективність педагогічної діяльності. Педагогічний колектив школи у м. Тренчанське Теплице працює за власними програмами, не боїться брати відповідальність за зміст навчання. Господарі школи показують нам автор-

Учасники проекту в шкільній керамічній майстерні

ські посібники, упорядковані вчителями та презентабельно видані. Щоб стимулювати інноваційну діяльність педагогів, у школі розроблені показники рейтингового оцінювання, і розмір премій учителів залежить від набраних балів. Що й додати: матеріальне зацікавлення та рівні можливості!

Відбувається кількахвилинна зустріч із польськими колежанками, які поспішають на уроки. Вони приїхали вивчати словацький досвід навчання 6-річних дітей. Дуже задоволені та натхненні.

Європейська мобільність. У школі вивчають чотири іноземні мови: англійську, німецьку, французьку, російську. Великого значення надають участі школярів у проектах Європейського Союзу «Twining», завдяки чому налагоджена співпраця зі школами-партнерами в різних країнах, серед яких Туреччина, Кіпр, Греція. Це створює унікальні можливості для молоді побачити на власні очі світ, познайомитися з культурою і традиціями народів, потоваришувати з однолітками, вдосконалити мовленнєві

навички, щоб успішно продовжити навчання.

Заслугує на увагу словацька практика відкриття білінгвальних гімназій – загальноосвітніх навчальних закладів із подовженим 5-річним терміном навчання після закінчення основної школи. Ми побували в одній із таких гімназій, яка знаходиться у місті Банська Бистриця². Спілкуючись зі словацькими педагогами, дізналися про те, що на першому курсі гімназії вивчаються тільки іноземні мови з метою досягнення високого рівня володіння ними, оскільки на наступних курсах певний цикл навчальних дисциплін викладається іноземною мовою. Це фундаментальний принцип європейської мобільності в дії, що широко відкриває двері до вступу в найпрестижніші європейські університети.

Профільна освіта. Здобути середню освіту разом із професією можна у профільних навчальних закладах. Училище у місті Тренчин³, де ми також побували, готує косметологів, перукарів, барменів, кухарів, кондитерів, офіціантів, рестораторів. Професії користуються великим попитом у молоді, про що свідчить конкурс до 5-ти осіб на одне місце. Абітурієнти можуть обирати: п'ятирічний цикл навчання дає змогу здобути певну кваліфікацію одночасно з атестатом про середню освіту, трирічний термін – отримати професію.

Цей навчальний заклад має чудову матеріальну базу. Вражає сучасне обладнання навчальних приміщень: перукарня, косметичний кабінет, пекарня, кав'ярня. У самісінькому центрі міста, четвертого за кількістю мешканців у Словаччині, школа має власний ресторан.

Педагогічний колектив училища в Тренчині віддає перевагу навчанню на основі досвіду. У перукарському залі ми побачили, як студентки роблять зачіски не лише одна одній, а й обслуговують клієнтів. На кухні майбутні кухарі готували смачну їжу. У ресторані, де нас пригощали, професійно обслуговуючи, було чимало відвідувачів.

Нам сподобалася одна із цікавих традицій цього навчального закладу – при-

крашання зеленою стрічкою дверей класних кімнат п'ятикурсників, адже випускний називається «Свято зеленої стрічки». Ця традиція символізує особливий зв'язок різних поколінь студентів, відповідальність випускників перед молодшими курсами, прагнення бути для них взірцем, передавати досвід і цінності, допомагати.

Висновки. Задум написання есе полягав у тому, щоб освітяни в Україні змогли самостійно зробити висновки про найбільш цінне та повчальне у словацькому досвіді, порівняти його з нашими національними реаліями та замислитися над європейськими перспективами розвитку української школи. Хочу побажати педагогічній спільноті Полтавщини яскравих можливостей на шляху вдосконалення, адже справжня досконалість – у вічному русі, змінності світу та розвитку нас самих.

² Банська Бистриця – місто в центральній Словаччині, населення 79,1 тис. жителів.

³ Місто Тренчин – адміністративний центр Тренчинського краю Словаччини, населення 56,5 жителів.